ಎಸ್.ಕೆ.ಮೋಹನ್

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಹಳೆಯ ಕೆರೆಗಳು

ಕೆರೆಗಳೆಂದರೇನು?

ಮಳೆಯ ಬಹುಭಾಗ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಿದು ಹೊಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಹೊಳೆಗಳು ಸೇರಿ ನದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊಳೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ನದಿಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೀರಿನ ಶೇಖರಣೆಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಶೇಖರಿಸುವ ನೀರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾದರೆ ಅದು ಜಲಾಶಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾದರೆ ಅದು ಕೆರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುವ ನೀರು ಜಲಾನಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಗಾತ್ರ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇಂಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಅಲ್ಲಿರುವಗಿಡಮರ, ಸಸ್ಯರಾಶಿಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಉಷ್ಣತೆಗೆ ಆವಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಹರಿದುಹೊಳೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ.

ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳಿಂದ. ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಾಸನಗಳು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ. ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಸರಹದ್ದುಗಳ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳ ಇರುವಿಕೆ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಗಾತ್ರ, ನೀರಾವರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಯಾವಾಗ ನಿರ್ಮಿತವಾದುವು, ಈ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಕೆರೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸಿಗುವ ದಾಖಲೆ, ಕರ್ನಲ್ ಮೆಕೆಂಜೀ ಮಾಡಿದ ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಸರ್ವೆ (ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಯ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಇದ್ದ, ಕೆರೆಗಳ, ಕಟ್ಟೆಗಳ, ಕುಂಟೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. (1799 - 1806) ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಮೀನಿನ ವಿವರವಾಗಲಿ, ಕೆರೆಗಳ ವಿವರವಾಗಲಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆ, ಕುಂಟೆಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನ್ ತನ್ನ ಪ್ರವಾಸನ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟೆಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ಕೆರೆಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. (ಮೇ 13ನೇ 1800). ಈ ಎರಡೂ ಜಲಾಶಯಗಳು ಹಳ್ಳಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲ ಶೇಖರಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅದು ಕುಂಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಕಟ್ಟೆ, ಕುಂಟೆಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದವು. (ಜೂನ್ 21ನೇ 1800) ಹಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬುಕಾನನ್ ಸಹಿತ, ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ, ಇಂದಿನಂತೆ ನಿಖರವಾದ ಗಾತ್ರ ಆಧಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕೆರೆಯ ಭಾಗಗಳು

ಕೆರೆಯ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಏರಿ. ಕೆರೆಯ ಏರಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಮಣ್ಣೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿಪುಣತೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟೆ ಭದ್ರವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ, ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಶಿರದಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಿರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಅಗಲ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಂದು ವಾಹನದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗ ಬಹು ಅಗಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಇಂತಹ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನದಿ

ಯನ್ನು ದಾಟಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ, ಹಲವು ಸಂಧರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸೇತುವೆಯೆಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬರುವ ನೀರಿನ ರಭಸ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಳಿಯ ತೀವ್ರತೆ, ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಭಾರಿ ಅಲೆಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಈ ಅಲೆಗಳು ಮಣ್ಣಿನ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ನಾಶಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಕಟ್ಟೆಯ ಇಳಿಜಾರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ರಿವೆಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಅನ್ನುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗೆ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಎಂದಾಗ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಗೆ ರಿವೆಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. (ಇ.ಸಿ.V, ಸಿ.ಆರ್.ಪಟ್ನ 237 ಮತ್ತು ಇ.ಸಿ.XII, ತಿಪಟೂರ್ 57).

ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುವ ನೀರನ್ನು ಕಾಲುವೆಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲುವೆಗಳಿಗೆ ತೂಬಿನ ಮೂಲಕ ನೀರನ್ನು ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿಡಲಾಗುತ್ತೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೂಬಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಮರದ ಬಿರಡೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲುವೆಗ ನೀರು ಹಾಯಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ, ಈ ಬಿರಡೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ, ನೀರು ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಾಲುವೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮರದ ಬಿರಡೆಯ ಬದಲು, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕವಾಟಗಳು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ಕಟ್ಟೆಯ ಒಳಭಾಗದಿಂದ, ಕಟ್ಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲುವೆಯವರೆಗೂ ನೀರು ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಈ ಸುರಂಗ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಡವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಇದು ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಪೈಪಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಎತ್ತರ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಶೇಖರಿಸುವ ನೀರಿನಿಂದ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಸಹಿತ ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತದೆ. ಕಟ್ಟೆಯ ಎತ್ತರ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಗ ಕಟ್ಟುವ ಕೆರೆಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾಗುವ ಭೂಮಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವ ಭೂಮಿಗಿಂತ ಮೂರರಿಂದ ಎರಡರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಮುಳುಗಡೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಿಂತ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಮಿ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವ ಭೂಮಿ ನೀರಾವರಿಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಇಂದಿನಂತೆ ಅಂದು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ.

ನದಿ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಬರುವ ನೀರನ್ನು ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಹಾನಿಯಾಗುವುದು. ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರನ್ನು ಹೊರಬಿಡುವ ಭಾಗವೇ ಕೋಡಿ. ಕೋಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕುವ ನೀರು ನದಿಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತಲುಪಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನದಿಯ ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಕಾಲುವೆ, ಎಡದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ, ಅದೇ ರೀತಿ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲುವೆ ಬಲದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ. ಕೆರೆಯ ತೂಬಿನ ಮಟ್ಟದಿಂದ, ನದಿಯ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಇರುವ ಭೂಮಿ ನೀರಾವರಿಯಾಗುವ ಭೂಮಿ. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು.

ಕಾಲುವೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸಣ್ಣ ತೂಬುಗಳಿಂದ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತೂಬುಗಳನ್ನು ಮಡಬಾಯಿ ಎನ್ನುವುದೂ ಉಂಟು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾಲುವೆಗೆ ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಮಡಬಾಯಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮಡಬಾಯಿನಿಂದ ಬಿಡುವ ನೀರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಕೆಲಸ. ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟ ನೀರನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ರೈತರ ಕೆಲಸ.

ಕೆಲವು ಹಳೆಯ ಕೆರೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ: –

ಮಾಸೂರು ಕೆರೆ

ಹಿರೇಕೆರೂರ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾಸೂರುಕೆರೆ, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು. ಈ ಕಟ್ಟೆಯ ಎತ್ತರ ಸುಮಾರು ನೂರು ಅಡಿಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು. ಇದರ ಉದ್ದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೈಲಿ. ಇದರ ಶಿಖರ ಸುಮಾರು 400 ಅಡಿ ಅಗಲ. ಇದರ ಅಡಿ ಸುಮಾರು 800 ರಿಂದ 1000 ಅಡಿ ಅಗಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ಕೆರೆಗಳ ಪೈಕಿ ಇದೊಂದೇ ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾದ, ದೊಡ್ಡದಾದ ಕೆರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಮಣ್ಣಿನ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಿತ, ಇದೊಂದೇ ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಕಟ್ಟೆ. ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟೆಗಳು, 50 ಅಡಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಮಾಸೂರು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿದ ನಂತರ, ಅದು

ಯಾವಾಗ ಒಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯದು. ಬಹುಕಾಲ ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. 1862ರಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲ ಇಂಜನಿಯರು ಪ್ಲೇಫೆರ್ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ದುರಸ್ತಿಮಾಡಿ ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದನು. ಆ ಇಂಜನಿಯರಿನ ಕಷ್ಟದ ಫಲ ಇಂದು ಮಾಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಸೊಗಸಾದ ಸಂಪತ್ ಭರಿತವಾದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ.

ಮಾಸೂರು ಕೆರೆ ಒಡೆದು ಹೋಗಲು, ಕಾರಣ ಅದರ ಕೋಡಿಯ ಗಾತ್ರ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನದಿಯ ಜಲಶಕ್ತಿ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟೆ, ಒಡೆದ ನಂತರ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಬಹುಶಃ ಈ ಕೆರೆಯಿಂದ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು 1862ರಲ್ಲಿ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಸಹಿತ ಮುಳುಗಡೆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನ, ಮೈಸೂರಿನ ಜನ, ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಿದರೆಂದು ಪ್ಲೇಫೇರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

II ರಾಮಸಾಗರ ಕೆರೆ

ಕೋಲಾರದದ ರಾಮಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪಾಲಾರ್ ನದಿ ಒಂದು ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ನದಿ ಹರಿಯುವ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯಲು ಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೂ ಈ ಕೆರೆಯೂ ಒಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಕೋಡಿಯ ಗಾತ್ರ ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯ ಇದನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿಸಿದರು (1800-1811). ಪುನಃ ಈ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ (1903) ಕೋಡಿ ಒಡೆಯಿತು. ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತೂಬು ಕಟ್ಟೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಮಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಾಲುವೆಯು ತೂಬು ಕಟ್ಟೆಯ ಭಾಗವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಡಿಯಿಂದ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಕೋಡಿಯಿಂದಹರಿಯುವ ನೀರು ನದಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ತೂಬು ನದಿಯ ಮಟ್ಟಗಿಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿತ್ತು. ನೀರು ಆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಲು ಕೋಡಿಯ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೀರನ್ನು ಕಾಲುವೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಲಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದು ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರೀತಿ. ಅಂದಿನ ಅವರು ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರುವ ಸುಲಭ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಕೋಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂಬು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲುವೆವರೆಗೂ ಒಂದು ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಕೊಳವೆ ಮುಲಕ ನೀರು ಕಾಲುವೆಗೆ ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ರಿವೆಟ್‌ಮೆಂಟ್

ಇಂದಿಗೂ ಕಟ್ಟೆಯ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ರಿವೆಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಕಲ್ಲುಗಳು ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆ ಕಲ್ಲುಗಳ ಗಾತ್ರ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳ ಗಾತ್ರ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಸೂರು ಕಟ್ಟೆಯ ಅಷ್ಟು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಲು ಯಾವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರೋತಿಳಿಯದು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದೊಂದು ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯ. ಸಾವಿರಾರು ಜನ, ನೂರಾರು ಆನೆ, ಶ್ರಮಿಸಿರಬೇಕು.ದಪ್ಪನಾದ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಳಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಉಪಯೋಗಿಸಿರಬೇಕು.

ಕಲ್ಲಿನ ಜೋಡಣೆ, ಅದರ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು, ಗುಡಿಬಂಡೆಯ ಸಮೀಪದ, ವಾಟದ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಆಂಗ್ಲ ಇಂಜನಿಯರಾದ ಸ್ಯಾಂಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಇಂತಹ ಕಟ್ಟಡ ತಾನು ಇನ್ನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಕೆರೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಡ ಅಂದವಾಗಿ ಭದ್ರವಾಗಿದೆ.

ತೂಬು

ಮಾಸೂರು ಕೆರೆಯ ತೂಬು ಸುಮಾರು 800 ಅಡಿ ಉದ್ದ. ಸುರಂಗದ ಎತ್ತರ ಎಂಟು ಅಡಿ. ಅಗಲ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿ. ಈ ಸುರಂಗ ಕೋವಿಯಂತೆ ನೇರವಾಗಿರದೆ, ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕಾರಣ ಭದ್ರವಾದ ಬಂಡೆಯ ಜಾಡಿನಂತೆ ಹೋಗಿದೆ. ಈ ಸುರಂಗದ ಹಾದಿ: ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ರೀತಿಯ ಸೂತ್ರವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಹಳೆಯ ಸುರಂಗದ ಕೆಳಗೆ 1862ರಲ್ಲಿ ಹೊಸಸುರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಸುರಂಗದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ನೋಡಬಹುದು. ಈಗಿನ ಯಂತ್ರಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುರಂಗಗಳ

ಸರಿಸಾಟಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಹಳೆಯ ಸುರಂಗ. ಸುರಂಗಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡುವಂತಹ ತಜ್ಞರು ಅಂದು, ಈ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಖಚಿತ.

ತೂಬಿನ ಬಿರಡೆಯನ್ನು ಚಾಲನೆ (ಅಪರೇಟ್) ಮಾಡಲು ಮೇಲಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆ (ಪ್ಲೇಟ್ ಫಾರಂ) ಇರುತ್ತದೆ. ಮಾಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಆಧಾರ ವಾಗಿ ಕಂಬಗಳು ಇವೆ. ಈ ಕಂಬಗಳ ಎತ್ತರ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು–ಹನ್ನೆರಡು ಅಡಿಗಳು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಂಬದ ತೂಕ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಟನ್. ಈ ಕಂಬ ಗಳು ಇಂದಿನ ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಕಂಬಗಳಂತೆ ಬೋಳಾಗಿದರೆ ಅಂದಿನ ಕೆತ್ತನೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆ ಯಪ್ರತೀಕವಾಗಿವೆ. ಅದರ ಕೆತ್ತನೆಯ ಮಾದರಿ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದ್ದು. ಈ ಕೆರೆಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಖಚಿತ ಆಧಾರ.

ಈ ರೀತಿಯ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಸುರಂಗವಾಗಿರದೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ತೊಂಡನೂರು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಈ ಹಳೆಯ ಕೆರೆಗಳು ಭಾಗಗಳು, ಅವ ಶೇಷಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ಈ ಕೆರೆಗಳಚರಿತ್ರೆ, ಅಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಕಾರ್ಯ ಕುಶಲತೆ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪುರಾವೆಗಳು ಸಿಗುವುದು ಖಚಿತ.